

превратилась в «кормушку» президента и его ближайшего окружения, доведшие Украину до предела. К этому привели пересмотр ряда положений Конституции 2004 по переходу республики от парламентско-президентской – исключительно к «президентской». В руках Януковича сосредоточилась огромная власть, что привело к разгулу в стране массовой коррупции, усилению цензуры в СМИ, созданию пропрезидентских финансово-промышленных олигархических групп, расхищению государственных средств в крупных масштабах и т.д.

Всё вместе привело ко второму Майдану, страна оказалась совсем разоренной.

Вывод. Мы считаем, что для поддержки и развития демократии в государствах находящихся в переходной стадии, одним из наиболее важных аспектов является совершенствование демократии – в первую очередь на местном уровне. Это уровень правления – как в больших городах, так и в сельской местности, – где власть находится на наиболее близком к гражданам уровне, где у людей есть возможность напрямую влиять на принятие решений, улучшающих их жизнь. На местном уровне теоретические основы демократии наполняются практическим содержанием, и это придает ощутимый импульс развитию демократических процессов во всем обществе.

Движение Украины к консолидированной демократии будет зависеть от способности политических элит творчески и конструктивно работать, а также от эффективности деятельности Верховной Рады, Президента и нового правительства во внешней и внутренней политике, тесного сотрудничества Украины с Евроатлантическими структурами, степени развития гражданского общества.

Библиографические ссылки

1. Цветков В.В. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства [Текст] :

моногр. / В.В. Цветков, В.П. Горбатенко. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.

2. Клепко С.Ф. Громадянська освіта: необхідні утопії [Текст] / С. Ф. Клепко // Наукові записки На УКМА. Політичні науки. – 2002. – Т. 20. – С. 64–69.

3. Про внесення змін до Конституції України. Закон України від 8 грудня 2004 року №2222-IV [Текст] // Офіційний вісник України. – 2004 – М49. – С. 21–27.

4. Мацневский Ю. Трансформации политического режима в Украине после «Оранжевой революции» [Текст] / Ю. Мацневский // Политическая экспертиза: ПОЛИТЭКС. Научный журнал. – Том 4. – № 4. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2008. – С.18–41.

5. Соціологічне опитування. Яким чином протягом минулого року змінилося становище в Україні в сфері демократії? (2006-2008) [Електронний ресурс] // УЦЕПД ім. Разумкова. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=182 – Заголовок з екрану

6. См. Nations in Transit 2007. Democratization in East Central Europe and Eurasia [Text] / ed. A. Motyl, A. Schmitter. – N.Y. : Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2007.

Цурканова І.А. Демократичний політичний процес як чинник структурних змін у системі виконавчої влади в сучасній Україні.

Проаналізовано основні етапи політичного процесу, визначені слабкі сторони стану демократизації до і після «помаранчевої революції» у сучасній Україні, а також характер трансформацій влади.

Ключові слова: демократизація, політична система, влада.

Tsurkanova I. Democratic political process as a factor of structural changes in the executive branch in modern Ukraine.

Analyzed the main stages of the political process, identified weaknesses democratization state before and after the «orange revolution» in Ukraine today, and the nature of power transformations.

Key words: democratization of the political system, power.

Надійшла до редколегії: 26.04.14 р.

УДК 327

Г. В. Щолокова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ДИСКУРС: ОСНОВНІ РИСИ

Вивчено поняття «глобалізаційний дискурс» як впорядкована сукупність сенсів, тлумачень, інтерпретацій, які визначають зміст глобалізації. Визначаються специфічні характеристики цього дискурсу – дуалістичний характер та ціннісна навантаженість. Окрему увагу приділено розгляду того, яким чином глобалізаційний дискурс осмислюється в рамках політичної дискурсології як субдисципліни, у якій використовуються, зокрема, методи когнітивної лінгвістики. В якості одного з основних при вивченні глобалізаційного дискурсу визначається когнітивно-дискурсивний підхід, при застосуванні якого актуалізується необхідність аналізу концептів. Вивчено ключові бінарні концепти, що функціонують в рамках глобалізаційного дискурсу, – «глобальне/локальне» та «об'єктивне/ суб'єктивне». Розглядаються типи даного дискурсу – «оптимістичний», «скептичний», «нейтральний».

Ключові слова: глобалізація, дискурс, глобалізаційний дискурс, концепт, когнітивно-дискурсивний підхід.

Постановка проблеми. Поняття «дискурс» все частіше використовується у науковій літературі. При цьому воно має цілий ряд різноманітних інтерпретацій. Можливо назвати ще одну тенденцію – застосування дискурсивного підходу до вивчення широкого спектру феноменів. Всі названі чинники обумовлюють необхідність обґрунтування доцільності звернення до цього підходу у тому чи іншому випадку при акцентуванні уваги, власне, на тому, що під ним розуміється.

При вивченні іншого поняття – «глобалізація» – актуалізуються подібні проблеми теоретико-методологічного характеру. Але при цьому застосування дискурсивного підходу до аналізу його сутності видається доречним. Це можливо пояснити наступним

чином. По-перше, розгляд глобалізації як певного дискурсу із властивими йому характеристиками дозволяє аналізувати як суб'єктивні, так і об'єктивні чинники його розвитку. По-друге, використання цього підходу сприяє розширенню теоретико-методологічної бази дослідження даної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В цілому треба звернути увагу на відсутність усталеної політологічної традиції вивчення світу політичного кризису його дискурсивні прояви. Така субдисципліна, як політична дискурсологія, є одним з перспективних напрямків досліджень. Відповідно, вивчення сутності глобалізаційного дискурсу, або дискурсу глобалізації (ці терміни в даному випадку використовуються в якості

синонімічних), можливо розглядати як певний крок у цьому напрямі.

Науковці вивчають ті чи інші аспекти глобалізації, частково акцентуючи увагу на дискурсивних її проявах [5; 8; 12; 13]. Одне з небагатьох досліджень, в якому аналізується безпосередньо глобалізаційний дискурс, – робота В. Крисова [6]. Водночас наявний великий пласт лінгвістичних досліджень, присвячених вивченню глобалізації як специфічного дискурсу. Зокрема, йдеться про праці Л. Сарафінчан [9] та Т.Скрєбцової [10].

Мета дослідження. Можливо констатувати, що аналізована у даній роботі проблематика не є розробленою у достатній мірі. При наявності різних за своїм характером досліджень, в рамках яких аналізуються окремі дискурсивні прояви глобалізації, у науковій літературі майже відсутні комплексні політологічні дослідження глобалізації як певного дискурсу із притаманними йому специфічними характеристиками. Виходячи з цього, метою даної роботи виступає вивчення сутності глобалізаційного дискурсу шляхом визначення його основних рис.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все треба акцентувати увагу на тому, що поняття «глобалізація» та «глобалізаційний дискурс» не є тотожними за своїм змістом. Якщо спробувати схематично позначити їх співвідношення, то дискурс глобалізації можливо охарактеризувати як впорядковану сукупність сенсів, тлумачень, інтерпретацій, які визначають зміст глобалізації. При цьому доцільним буде наголосити на тому, що йдеться про текст (у широкому розумінні слова) як форму їх репрезентації. Взагалі, найбільш схематичним та водночас повним видається визначення дискурсу як тексту, що «занурений» у певний контекст.

В. Крисов зазначає: «Поглиблення розуміння глобалізації можливе тільки при звуженні поняття. Звуження, уточнення поняття глобалізації бачиться тільки в розвитку глобалізаційного дискурсу». Водночас дослідник вказує на такий важливий аспект: «При цьому об'єктом вивчення стає не глобалізація, а структура та динаміка відповідних дискурсивних практик». У даному випадку релевантними є методи лінгвістики та когнітології [6, с. 53 – 54].

Г. Терборн говорить про п'ять типів дискурсів, в рамках яких використовується поняття глобалізації, – економічний, соціально-політичний, соціально-критичний, культурологічний, екологічний. У кожному з них увага акцентується на певних, конкретних питаннях. Зміст економічного дискурсу має відношення до «... нових патернів торгівлі, виробництва та підприємництва». Другий – соціально-політичний – обертається навколо ідеї зменшення значущості національних держав, тоді як в рамках соціально-критичного (протестного) дискурсу глобалізація розглядається як «... ворог соціальної справедливості та культурних цінностей». Два останні дискурси – більш спеціалізовані, проте не менш впливові – культурологічний («... глобалізація розглядається як ряд культурних потоків, зіткнень різних культур та культурна гібридизація») та екологічний, в основі якого – ідея глобальної відповідальності за стан навколишнього середовища [12, с. 31].

Вивчення глобалізації як одного з найголовніших трендів сучасного розвитку світу стикається із проблемою надвеликої кількості її визначень та можливих контекстів їх застосування. При цьому, звичайно, є тлумачення, більш розповсюджені, ніж інші. Так, напевно, найбільш часто поняття глобалізації вживають поряд із таким

терміном, як неолібералізм, відповідно, слід підкреслити, що на сьогодні домінуючим є неоліберальний дискурс глобалізації [13].

При цьому необхідно вказати й на існування дискурсу, протилежного глобалізаційному. За О.Ф. Русаковою та А.Е. Спаським, результатом процесу глобалізації виступає виокремлення нових ідеологічних дискурсів – неолібералізм та антиглобалізм, спільною рисою яких визначається канал їх поширення та підтримання – система масових комунікацій [8, с. 136].

Виходячи з вищевказаного, можливо вказати на таку особливість глобалізаційного дискурсу, як його ціннісна навантаженість, що, власне, й дозволяє розглядати його в контексті вже дискурсу ідеологій.

Більшість процесів, що відносяться до світу політичного, оцінюються з різних ідеологічних ракурсів, що, власне, є специфікою осмислення цієї сфери буття людини, проте у випадку із інтерпретацією досліджуваного нами явища ця риса набуває особливої значимості, зважаючи на що, можемо говорити про три типи глобалізаційного дискурсу: «оптимістичний», «скептичний» та «нейтральний».

При застосуванні когнітивно-дискурсивної парадигми до аналізу глобалізації особливу увагу, на нашу думку, слід приділити вивченню, по-перше, концептів та, по-друге, метафор.

Можливо констатувати, що поняття концепту є одним з основних саме у когнітивній лінгвістиці. Поступово воно розповсюджується й в інших галузях наукових знань. Видається, це обумовлено тим, що саме дане поняття дозволяє найбільш ёмко, повно визначити певний феномен. Йдеться про те, що використання у дослідженні поняття «концепт» вказує на прагнення осмислити певне явище, з одного боку, системно, але при цьому й, певною мірою, узагальнено, схематично – шляхом акцентування уваги лише на визначальних його характеристиках. Вказаний підхід можливо визначити в якості «широкого» (він використовується у даній роботі), тоді як «вузький» підхід передбачає тлумачення поняття концепту суто в категоріях когнітивної лінгвістики.

Якщо розглядати процес пізнання в категоріях когнітивної лінгвістики, то він є безпосередньо пов'язаним із концептами, адже власне їх породження та трансформація складає зміст цього процесу. Концепти, виступаючи в якості компонентів нашої свідомості, кодуються у мові, що робить можливим їх вивчення [7, с. 42].

Отже, когнітивно-дискурсивну парадигму дослідження в даному випадку доцільним буде застосувати наступним чином: (1) проаналізувати глобалізацію як один з концептів, що функціонує в межах того чи іншого дискурсу та (2) розглянути концепти, іманентні глобалізаційному дискурсу.

Слідуючи теорії Ю.С. Степанова, А.А. Бубніхін говорить про двошарову структуру концепту «глобалізація»: основна ознака глобалізації – територіальна та додаткова – всі сфери діяльності людства. При цьому під глобалізацією розуміється: «... ідентичні сфери діяльності на території всієї земної кулі, сукупність яких забезпечує уніфікацію й на цій основі – прогресивний розвиток соціуму» [1, с. 10].

Значна увага у когнітивній лінгвістиці приділяється дослідженню того, яким чином певний концепт вербалізується (виражається мовними засобами) у тому чи іншому дискурсі. Наприклад, Л. Сарафінчан дослідила, яким чином відбувається вербалізація концепту «political globalization» у сучасному

англомовному політичному дискурсі. Вона пропонує визначити «Globalization» (з огляду на його місце в картині світу) в якості «макроконцепту», який поділяється на ряд «мікроконцептів»: «Economic globalization», «Political globalization», «Cultural values and institutions», «Globalization of communication», серед яких найяскравіше представленим у політичному дискурсі є другий серед вказаних [9, с. 107].

При цьому треба звернути увагу на ще один аспект. Найпопулярнішим, вже навіть традиційним аргументом на користь наявності взаємозв'язку мови та знання (яке існує у формі концептів) є доведений науковцями вплив тієї чи іншої національної мови на світогляд, менталітет людини або нації. Виходячи з цього постулату, можливо констатувати, що глобалізація має свою власну «національну» (можливо, «постнаціональну») мову – англійську.

Так, С.А. Верхоломов зазначає, що західні дослідники вивчили процес розповсюдження англійської мови з точки зору його впливу на становлення цілісної концепції глобалізації. «Використання англо-американських термінів, ринкових теорій та вчень про права людини іншими народами приводить до формування у них відповідного світогляду. Шляхом цього відбувається залучення до глобалізації» [3].

Отже, вище було розглянуто концепт «глобалізація», тепер переходимо безпосереднього до аналізу концептів дискурсу глобалізації. На нашу думку, можливо говорити про дві пари концептів (в когнітивній лінгвістиці говорять про бінарність у структуруванні концептів), які є ключовими для глобалізаційного дискурсу: «глобальне/локальне» та «об'єктивне/суб'єктивне».

Так, часто глобалізація вивчається разом з іншими процесами – інтернаціоналізацією, транснаціоналізацією, регіоналізацією тощо. Особливу увагу треба звернути на останній із вказаних процесів, адже саме на прикладі його аналізу можливо розглянути проблему співставлення таких категорій, як глобальне та локальне.

Якщо узагальнити наявні тлумачення проблеми співвідношення двох, на нашу думку, ключових тенденцій розвитку сучасного світового політичного процесу, то слід говорити про два підходи: (1) глобалізації та регіоналізації притаманна одна логіка – поступової інтеграції, якій немає альтернативи, насамперед мова йде про економічну сферу (хоча, підкреслимо, що наявні різні варіанти інтерпретації окремих аспектів, наприклад: який з цих двох процесів передре іншому); (2) глобалізація та регіоналізація є протилежними за своїм змістом процесами.

Співвідношення глобалізації та регіоналізації досить часто вивчається на прикладі процесу європейської інтеграції. Значна кількість дослідників вважає, що наявна єдина логіка функціонування цих процесів: європейська інтеграція – розвиток глобалізації на регіональному рівні. Зважаючи на те, що глобалізація є насамперед економічним за своєю природою феноменом, особливої актуальності та важливості набуває вивчення європейської економічної інтеграції в умовах глобалізації.

Водночас слід підкреслити, що досить часто тлумачення європейської регіональної інтеграції як способу «захисту» від глобалізації пов'язано насамперед з ціннісним виміром обох цих процесів, що знаходить своє вираження в том числі у проблемі формування європейської ідентичності.

Ключовим аспектом в даному випадку, на нашу думку, виступає пошук оптимального або хоча б мінімально

можливого балансу між ними, ідея якого може бути в основі «нейтрального» глобалізаційного дискурсу. Відповідно, у межах «скептичного» дискурсу глобалізація розглядається у протиставленні регіоналізації, а остання наділяється позитивними конотаціями. Тоді як «оптимістичний» дискурс тлумачить регіоналізацію та глобалізацію як споріднені процеси.

Л.А. Коробейнікова говорить про два підходи до аналізу глобалізації, пропонує в якості критерію їх виокремлення гомогенний або фрагментарний характер цього процесу: універсалізм та мультикультуралізм. Ці два підходи є протилежними за своїм характером: у першому випадку йдеться про прагнення уніфікації, у другому – багатоманітності [5, с. 155]

Бінарний концепт «глобальне/локальне» може тлумачитися по-різному. Наприклад, в межах «скептичного» глобалізаційного дискурсу йдеться лише про односторонній, незворотний вплив: глобальне домінує над локальним, аж до повного зникнення останнього.

В рамках «оптимістичного» та «нейтрального» дискурсів глобалізації це співвідношення тлумачиться по-іншому. Мова ведеться про можливість розгляду глобалізації в контексті тенденції децентралізації, «... в ході якої регіональні та локальні спільності укріплюються у відповідних національних контекстах». Глобальне та локальне можуть бути розглянуті у єдиному ракурсі, коли локальне виступає одним з аспектів глобального, а останнє, в свою чергу, модифікується в рамках певного регіону, місцевості, тобто під впливом локального (відомий вислів «мислити глобально – діяти локально» є наочним прикладом цього). Відповідно, можливо констатувати не істинність, а удаваність протиріччя глобального та локального, підтвердження чого знаходить свій прояв у такому понятті, як «глокалізація» [2, с. 8]. Виникають такі феномени, як «локалізований глобалізм» та «глобалізований локалізм», тоді як глобалізація являє собою результат їх взаємодії, взаємовпливу. Поняття глокалізації вказує на «...перспективу глибокого синтезу, перманентного зустрічного діалектичного руху «локального» та «глобального»» [11, с. 30 – 31].

Окремий великий напрям сучасних досліджень – теорія концептуальної метафори, розроблена Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, згідно якої «... мовні метафори є не більш ніж зовнішня маніфестація так званих концептуальних метафор, що глибоко вкорінені у свідомості людини та організують її сприйняття, мислення та діяльність» [10]. Т. Скребцова вивчає глобалізацію крізь призму цієї теорії. Важливо, що результати такого дослідження дозволяють актуалізувати вивчення ще одного з ключових концептів глобалізаційного дискурсу, який також є бінарним – «об'єктивне/суб'єктивне».

Наявні погляди на процес глобалізації (в даному випадку йдеться про так звані «наївні», тобто притаманні масовій свідомості, картини глобалізації) можливо поділити на дві великі групи: глобалізація як об'єктивний або як суб'єктивний процес. Вибір однієї з цих двох позицій обумовлює багато інших аспектів сприйняття глобалізації. Також важливим чинником є наявність емоційної оцінки при сприйнятті цього процесу.

Отже, в рамках першого підходу, де глобалізація тлумачиться як природний процес, домінують метафори персоніфікації, метафори природного світу (порівняння із природними явищами – погода, дощ тощо, «нерозумно ображатися на погоду»), в тому числі метафори, що уподібнюють глобалізацію реально існуючим або

казковим тваринам, – «хижий птах, що закриває обрій», «чудо-юдо»; наявні й приклади концептуальної метафори «глобалізація – це рослина».

Якщо мова йде про другий підхід, в рамках якого глобалізація – це процес, що має своїх суб'єктів, а, значить, і об'єктів, то використовуються метафори будівництва («архітектори глобалізації»). Також даний процес порівнюється із грою («гра в одні ворота»), спортом («нерівна гонка»), театром («діючі особи», «маска») тощо [10].

До, певною мірою, подібних висновків приходять дослідники, які аналізують міфологізацію глобалізаційного дискурсу. Так, дві міфологеми репрезентують амбівалентний характер феномену, що досліджується: (1) глобалізація як безальтернативний варіант подальшого розвитку людства; (2) глобалізація як загроза ідентичності – національній або людства в цілому [4, с. 130].

Виходячи з вищевикладеного, можна сформулювати наступний висновок: інтерпретація глобалізації як нового, якісно відмінного від інших, процесу є притаманною «оптимістичному» та «нейтральному» типам глобалізаційного дискурсу, тоді як її зведення до чергового етапу процесу, що вже давно триває, варто розглядати в контексті спроб нівелювати її значення, а, отже, йдеться про «скептичний» тип дискурсу.

Висновки. Підводячи підсумки, перш за все варто вказати на те, що вивчення глобалізаційного дискурсу – відносно новий та, без сумніву, перспективний напрям політологічних досліджень. Застосування такого підходу дає можливість поглянути на глобалізацію як на явище, котре можливо вивчати через його дискурсивні прояви. Таким чином, треба вказати на те, що політична дискурсологія в цілому та когнітивно-дискурсивна парадигма дослідження зокрема поступово будуть отримувати все більше методологічне значення. Глобалізаційний дискурс можливо визначити як впорядковану сукупність сенсів, тлумачень, інтерпретацій, які визначають зміст глобалізації.

При застосуванні когнітивно-дискурсивного підходу вельми важливе значення має звернення до вивчення концептів. Сама глобалізація часто виступає в якості концепту в тих чи інших дискурсах. При цьому цікавим предметом дослідження може стати процес вербалізації цього концепту у рамках, наприклад, політичного дискурсу. У той же час, якщо ми говоримо про дискурс глобалізації, то в його межах функціонують свої власні концепти. На нашу думку, ключовими в даному випадку виступають бінарні концепти – «глобальне/локальне» та «об'єктивне/суб'єктивне». Зважаючи на це, варто наголосити на дуалістичному характері глобалізаційного дискурсу.

Нашу думку, можливо говорити про, зокрема, наступні типи глобалізаційного дискурсу: «оптимістичний», «скептичний» та «нейтральний». Названа класифікація чітко вказує на таку особливість глобалізаційного дискурсу, як його ціннісна навантаженість.

Бібліографічні посилання

1. Бубнихин А.А. Глобалізація в текстах культури: утопія – антиутопія – наука фантастика [Текст] : автореф. дис. ... канд. культурології: 24.00.01 / А.А. Бубнихин ; Вят. гос. гуманітар. ун-т. – Киров, 2013. – 17 с.
2. Бусыгина И.М. Общественно-политический лексикон [Текст] / И.М. Бусыгина, А.А. Захаров ; Институт международных исследований – М. : МГИМО – Университет, 2009. – 276 с.
3. Верховоломов С.А. Глобалізація: герменевтический

экскурс [Электронный ресурс] / С.А. Верховоломов // Теория и практика общественного развития. – 2012. – № 8. – Режим доступа: http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2012/8/fi%D0%BEs%D0%BEfy%D0%B0/verkhologov.pdf – Заголовок з екрану

4. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації [Текст] : моногр. / М.А. Козловець – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
5. Коробейникова Л.А. Глобалізація: концептуальні зміни дискурсу [Текст] / Л.А. Коробейникова // Вестн. Томського гос. ун-та : Філософія. Соціологія. Політологія. – 2008. – № 2(3). – С. 154 – 164.
6. Крысов В. К вопросу о глобализационном дискурсе [Текст] / В. Крысов // Современный дискурс-анализ : Электронный журнал. – 2010. – Выпуск 2, том 1. – С. 53–56.
7. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие [Текст] / В.А. Маслова. – Минск : ТетраСистемс, 2008. – 272 с.
8. Русакова О.Ф. Дискурс как властный ресурс [Текст] / О.Ф. Русакова, А.Е. Спасский // Современные теории дискурса: мультидисциплинарный анализ (Серия «Дискурсология») – Екатеринбург : Издательский Дом «Дискурс-Пи», 2006. – С. 128–140.
9. Сарафинчан Л. Особливості вербалізації концепту «political globalization» у політичному дискурсі [Електронний ресурс] / Л. Сарафинчан. – Режим доступу: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_3/Liubov_Sarafinchan.pdf – Заголовок з екрану
10. Скребцова Т. Наивные картины глобализации: взгляд лингвиста [Электронный ресурс] / Т. Скребцова. – Режим доступа : <http://> – Заголовок з екрану
11. Спиридонова В.И. Глобалізація и национальное государство [Текст] / В.И. Спиридонова // Судьба государства в эпоху глобализации. – М.: ИФ РАН, 2005. – С. 5 – 47.
12. Терборн Г. Глобалізація и неравенство: проблемы концептуализации и объяснения [Текст] / Г. Терборн // Социологическое обозрение. – 2005. – Том 4. – № 1. – С. 31 – 62.
13. Фишман Л.Г. Дискурс политического Постмодерна [Текст] / Л.Г. Фишман // Современные теории дискурса: мультидисциплинарный анализ (Серия «Дискурсология») – Екатеринбург : Изд. Дом «Дискурс-Пи», 2006. – С. 87 – 94.

Щелокова А.В. Глобализационный дискурс: основные черты.

Изучается понятие «глобализационный дискурс» как упорядоченная совокупность смыслов, трактовок, интерпретаций, которые определяют содержание глобализации. Определяются специфические характеристики этого типа дискурса – дуалистический характер и ценностная нагруженность. Отдельное внимание уделяется рассмотрению того, каким образом глобализационный дискурс осмысливается в рамках политической дискурсологии как субдисциплины, в которой используются, в частности, методы когнитивной лингвистики. В качестве одного из основных при изучении глобализационного дискурса определяется когнитивно-дискурсивный подход, при применении которого актуализируется необходимость анализа концептов. Изучаются ключевые бинарные концепты, которые функционируют в рамках глобализационного дискурса, – «глобальное/локальное» и «объективное/субъективное». Рассматриваются типы данного дискурса – «оптимистический», «скептический», «нейтральный».

Ключевые слова: глобализация, дискурс, глобализационный дискурс, концепт, когнитивно-дискурсивный подход.

Shcholokova H. Globalization discourse: main features.

The concept 'globalization discourse' is scrutinized as an ordered set of meanings, interpretations, explanations that define the essence of globalization. Such specific characteristics of this discourse as the dualistic nature and the value-laden character are determined. Special attention is paid to examination of the way of globalization discourse understanding in the frameworks of political discursology as a subdiscipline in

which in particular the methods of cognitive linguistics are used. The cognitive-discursive approach is defined as one of the main in the study of globalization, the application of which actualizes a need of the concepts' analysis. Such key binary concepts as 'global/local' and 'objective/subjective' that operate within globalization discourse are studied. Such types of this discourse as 'optimistic', 'skeptical' and 'neutral' are examined.

Key words: globalization, discourse, globalization discourse, a concept, the cognitive-discursive approach.

Надійшла до редколегії: 02.07.14 р.

УДК 352:316

В. О. Ханстантинов

Миколаївський національний аграрний університет

НАЛЕЖНЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Проаналізовано об'єктивну потребу в належному врядуванні. Охарактеризовано його риси та принципи. Висвітлено можливості для формування культури толерантності, які з'являються у зв'язку із запровадженням належного врядування. Окреслено основні кроки, необхідні для розвитку культури толерантності в сучасній Україні.

Ключові слова: врядування, належне врядування, толерантність, громадянське суспільство

Глибока криза 2013-2014 рр. в житті української держави ще раз нагадала про актуальність культури толерантності – мистецтва співжиття у мирі представників різних соціополітичних, етновних, релігійно-церковних, демографічних, регіональних, інших спільностей. Сьогодні з усією гостротою постало питання, на яких оптимальних засадах слід у розбурканому політичною войовничістю суспільстві формувати затребувану самим життям культуру толерантності.

З урахуванням євроінтеграційного курсу України ці засади мають віддзеркалювати сучасні демократичні норми, цінності та процедури, у відповідності до яких існують та з орієнтацією на які розвиваються європейські держави. Прикметною ознакою їх є зв'язок з політико-управлінською практикою належного врядування. Вона досліджується у працях таких вчених, як Т. Безверхнюк, О. Бейко, Є. Бистрицький, І. Грищенко, І. Грицяк, А. Колодій, В. Мартиненко, В. Стрельцов, Б. Шевчук та інших, які з урахуванням напрацювань ООН, ряду авторитетних світових та європейських організацій в цілому розкривають сутність належного врядування, його принципи та риси. Однак, з нашого погляду, поза уваги залишається роль належного врядування як сприятливої умови для формування культури толерантності.

Метою даної статі є спроба заповнити цю прогалину. Для цього поставлено такі дослідницькі завдання: проаналізувати сутність концепції належного врядування, окреслити ті можливості у формуванні культури толерантності, які утворюються в процесі і завдяки практикам належного врядування, і визначити першочергові, затребувані поточною ситуацією кроки щодо їх запровадження та розгортання властивого їм потенціалу примирення.

Належне врядування як процес прийняття та реалізації управлінських рішень безпосередньо впливає з самої природи зрілого демократичного суспільства, особливостей його побудови та функціонування всіх його інституцій. Потреба у належному врядуванні є об'єктивною і зумовлюється вона тим, що успішний розвиток суспільства на сучасному етапі неможливо забезпечити силами виключно держави та зусиллями (інтелектуально-розумовими, креативно-конструктивними, соціально-кадровими, іншими) лише з боку державної бюрократії. Долучення громадянського суспільства до співпраці з державою на паритетних засадах постає як життєва необхідність і одночасно як засіб відтворення легітимності влади, через що вона буде

діяти більш відкрито, цілеспрямовано і результативно.

Рисами належного врядування називають участь, верховенство права, прозорість, відповідальність, орієнтацію на консенсус, справедливість. До ключових принципів побудованого в рамках цієї концепції державного управління відносять передбачуваність, децентралізацію, субсидіарність [8]. Такі принципи включають етичну поведінку всіх основних гравців у суспільстві, вироблення, визнання та дотримання ними певних стандартів у публічній сфері, а також проведення прозорої політики, підконтрольність і підзвітність органів влади перед суспільством.

На думку А. Колодій, належне врядування є підвидом концепції врядування та репрезентовано воно у виглядів приписів з боку ООН, Світового банку, поважних європейських установ діяти демократично, справедливо, прозоро, у межах і на основі закону. Належне врядування стосується перехідних, посттоталітарних, посткомуністичних країн з неусталеними демократичними правилами, в тому числі, й України [6].

Дана концепція декларує особливу прихильність до таких якостей системи державного управління як довіра, підзвітність, відповідальність і покликана забезпечити етичне та практичне обґрунтування більш діалогічного та демократичного стилю державного управління. В його основі лежить мережевий, а не ієрархічний спосіб побудови та функціонування органів влади. Держава діє як координатор та регулятор «плюралістичних взаємодій», як «довірена інституція», що виражає суспільні інтереси. Вона здійснює свої функції в контексті пошуку рівноваги та оптимуму між державними і приватними інтересами, потребами та устремліннями різних секторів, груп і спільнот. Мета такої державної політики – зміцнення суспільної довіри до органів влади, стимулювання та координація співробітництва між несхожими суспільними силами, поширення розуміння ролі участі громадян у справедливому вирішенні зловбодених проблем. Відносини вибудовуються на правилах чесності і взаємності, що забезпечує взаємозбагачення і взаємопосилення держави і інституцій громадянського суспільства. Це є управління через взаємодію, де особливої ваги набувають горизонтальні зв'язки, партнерство, комунікація, координація.

Вважаємо, що саме принципи належного врядування та орієнтація на його цінності найбільшою мірою відповідає специфічним потребам тієї ситуації, що склалась в Україні. Її характеризують низька інституціональна спроможність громадян впливати на політичний процес,